

Emlékezés és tiszteletadás

A Szolidaritás és Magyarország – 25 év után

Rafał Wiśniewski nagykövet

Mielőtt felolvasnánk a Szolidaritás Emlékéremmel kitüntetett személyek teljes névsorát, akik közül néhányan ma nem lehetnek jelen, többnyire éppen külföldi útjuk miatt, engedjék meg, hogy én is megosszam néhány személyes jellegű gondolatot Önökkel. Az elnök asszony és Lech Wałęsa szavai után ugyanis azt hiszem, hogy éppen a személyes tapasztalat és élmény az, ami leginkább hiteles lehet a részemről.

Amikor most Önök előtt, ebben a csodálatos teremben állok, amelyet régi magyar várakat s megannyi lengyel vonatkozású erődítményt ábrázoló kép díszít, két pillanat jut eszembe, amely meghatározta a személyes viszonyomat Magyarországhoz.

Ősz volt, 1981 ősze. A lengyel állami televíziót néztük otthon, éppen magyar propagandafilmet adtak, amely – egy KB-titkár előadásában – arra figyelmeztetett bennünket, nehogy az '56-os őszi magyar útra térjünk. Lehet, hogy első hallásra paradoxnak tűnik, de éppen e film kapcsán tudtam meg édesapámtól, hogy huszonöt évvel azelőtt miként gyűjtött pénzt a magyarok javára szülővárosa villamosaiban, s számos kollégájával együtt vért adott ugyanerre a célra.

Ma a lengyel Szolidaritás megalakulására emlékezünk, szintén 25 év után...

Néhány évvel később, 1985-ben, immár varsói magyar szakos egyetemistaként, először jöttem Magyaror-

szágra. Az első perctől igaz barátok meleg és szívélyes körében találtam magam. Megmutatták nekem, mi az, ami szerintük a legértékesebb a magyar múltban és jelenben. Magam pedig megfertőztem őket a lengyel romantikus látásmóddal. Ezekért a kölcsönös leckékért egyes magyar barátaim igen magas személyes árat fizettek. Ők ugyanis nem támaszkodhattak a társadalmi szolidaritás erőteljes légkörére, amelyben nekünk Lengyelországban részünk volt. Az egyiküket „túl gyakori lengyelországi utazásaiért” néhány évre eltanácsolták az egyetemről. A másik, érzékeny lelkületű barátom átvette a lengyel katonai szolgálatmegtagadók elvszerű hozzáállását – ezért néhány évre egy szinte XIX. századi tömlöcököt idéző börtönbe került. Mindkettejüknek megpróbálták tönkretenni ifjúságát, megpróbálták elvenni tőlük a fiatalos lelkesedést, s az ifjúkori illúziót. Miközben országaink „az egész blokk legvidámabb barakkja” rangjára pályáztak...

E személyes visszaemlékezés dacára is jól tudom, hogy a mai találkozóknak lényeges társadalmi és politikai dimenziója van, ugyanakkor nem lehet eltekinteni az igen személyes, érzelmi vonatkozásoktól. A lengyel–magyar kapcsolatok története ugyanis mindig legalább annyiban függött népeink objektív tapasztalatközösségétől, néha érdekközösségétől, mint az egyes emberek akaratától, meggyőződésétől, akik szembeszálltak a kötelező gondolkodási sémákkal. Zbigniew Herbert lengyel költő, aki az ilyen egyének szokványos sorsát eléggé pesszimista módon látta, a *Pan Cogitō küldetése* című versében a következőt írta:

*csak mondd az emberiség ősi mondókait meséit legendáit
mert így hódítod meg a jót amit nem tudsz meghódítani
ismételj nagy szavakat mondogasd őket makacsul mint azok
akik mentek a sivatagon át és elpusztultak a homokban*

*és ezért az lesz a jutalmad ami éppen akad
nevetés ostora halál a szemétdombon*

De mégis, a régi, közös lengyel–magyar történelem nagyjai, Szent Kinga és Szent Hedvig, Báthori István, Rákóczi Ferenc, Bem, Woroniecki vagy Rulikowski elevenen élnek az őket követő nemzedékek hálás emlé-

---

Rafał Wiśniewski budapesti lengyel nagykövet köszöntője a Szolidaritás Emlékérem átadása alkalmából rendezett ünnepségen. Elhangzott a Parlamentben 2005. szeptember 19-én.

SOLIDARNOŚĆ

kezetében. Az utóbbi években eljött az ideje, hogy igazán méltón adózzunk azon magyarok emlékének, akik – néha életük kockáztatásával – segítették a lengyeleket, köztük a zsidó származású lengyeleket, a második világháború idején: idősebb Antall József, Varga Béla tisztelendő, Szapáry Erzsébet grófnő, Baló Zoltán ezredes. Örülünk annak, hogy a jelen levő Tischler János történész kutatásainak köszönhetően magyar barátaink egyre többet tudhatnak meg azokról a leggyakrabban névtelen lengyelekről, akik tevékenyen vettek részt az '56-os magyar felkelés megsegítésében. E kutatások révén mi, lengyelek is meggyőződhetünk arról, hogy a fent idézett költőnek nem teljesen volt igaza, amikor aktivitásunkat hiányolta a magyar forradalom idején.

A magyaroknak című versében ugyanis a következőket írta:

*a véres kövek kérnek
haldokló vizek kérnek
s mi állunk a határon
csak állunk a határon*

*állunk a józan és
jól-fontolt határán
innen nézzük a tűzvészt
halálba bámulunk*

A mai ünnepség a következő szakasza annak a folyamatnak, amelynek során visszaemlékezünk a lengyel–magyar történelmi összefüggésekre, s azokra az emberekre, akik vállalták az áldozatot a közös ügy érdekében. Ma, a szabad, demokratikus és a saját örökségéhez hű Lengyelország képviselőjeként nagy megtiszteltetés számomra visszaemlékezni azokra a magyarokra, akik cselekedetükben is kinyilvánították az országom iránti barátságukat abban a különösen nehéz időszakban, amikor a hivatalos propaganda ellenségesen viszonyult a Szolidaritás eszméivel szemben. A nyolcvanas években a Lajttól és Elbától keletre Lengyelország barátjának lenni kivételes meggyőződést és jellembeli erőt jelentett. Nagyon örülök, hogy Szili Katalin házelnök asszony kedvességének köszönhetően, aki – szavai tanúsága szerint – a Szolidaritás 25. évfordulóját mélyen átérzi, lehetővé vált, hogy az ünnepségre a magyar államiaságot jelképező

Parlamentben kerülhessen sor. Valamennyi egybegyűlt vendég nevében szívből köszönöm a házelnök asszonynak ezt a jelentőségteljes gesztust!

A ma átadásra kerülő emlékérmeknek jelképes jelentőségük van. Harminc kiváló embernek adományozták őket, akik különösen sok szolgálatot tettek Magyarországon a nyolcvanas években Lengyelországnak és a Szolidaritás ügyének. E személyek azoknak a nyolcvanas évekbeli magyar társadalmi és ideológiai csoportosulásoknak a nagyszerű pluralizmusát is jelképezik, amelyekhez közel álltak a lengyel ügyek. Vannak köztük az akkori demokratikus ellenzék tagjai, a független magyar értelmiség képviselői, szamizdatkiadók, fordítók, s vannak olyanok, akik akkor Magyarországon megmutatták a lengyel katolicizmus igazi arculatát. A kitüntetendő személyek kiválasztásánál óriási teherként nehezedett ránk a történelmi igazság megőrzésének felelőssége. Nehéz döntéseket kellett hoznunk – a kiválasztás biztosan nem is tökéletes – és nem szerepelnek a névjegyzéken az elhunyt személyek, például Kerényi Grácia, Krassó György vagy Solt Otilia és a lengyel tábornok szintén szervező férje, Nagy András. Olyan közösségek sincsenek rajta, mint például a SZETA vagy a Tiszatáj szerkesztősége. Azokat a személyeket sem tüntettük ki, akik nemzedéki okok miatt csak 1981-et követően, tehát a Szolidaritás legális működésének 16 hónapja után kapcsolódtak be a lengyel ügyekbe. Mindazoknak, és annak a sok száz, ha nem több ezer más magyarnak is, akik a nyolcvanas években méltó módon folytatták a lengyel–magyar barátság legjobb hagyományait, nagy hálával és tisztelettel tartozunk. Reméljük, hogy a mai ünnepséget ők is úgy tekintik, mint Lengyelország tiszteletadását és köszönetét.

Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke

Göncz Árpád, volt köztársasági elnök

Kiss Gy. Csaba kitüntetett

A Szolidaritás Emlékérem kitüntetettjei:

Bába Iván
Engelmayer Ákos
Bajcsy Lajos
Bauer Tamás
Bence György
Buda Géza
Csoóri Sándor
Csordás Gábor
Demszky Gábor
Göncz Árpád
Haraszti Miklós
Hodosán Róza
Jeszenszky Géza
Kende Ágnes
Kis János
Kiss Gy. Csaba
Kovács István
Kőszeg Ferenc
Lengyel Gabriella
Magyar Bálint
Molnár Imre
Nagy Bálint
Pákh Tibor
Pálfalvi Lajos
Pályi András
Rajk László
Szabó Lajos Mátyás
Szalai Attila
Szesztay András
Szilágyi Sándor

A kitüntetettek sorában: Bence György (elől),
Jeszenszky Géza, Kovács István, Hodosán Róza,
Engelmayer Ákos (mögöttük)